

Гэр бүлийн хүчирхийлэл

Монгол Улс 2015 оны 5-р сарын 5-ны өдөр НҮБ-ын Хүний эрхийн зөвлөлийн Хүний эрхийн ээлжит хэлэлцүүлэгт орж, 150 зөвлөмжийг хэрэгжүүлэхээр үүрэг амлалт авсан. Эдгээр зөвлөмжийн 21 нь гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, урьдчилан сэргийлэх, хохирогчийг хамгаалах чиглэлээр өгсөн зөвлөмжүүд байдаг.

Зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөг Монгол Улсын Засгийн газар 2016 оны 204 дүгээр тогтоолоор баталсан. Зөвлөмжүүдийн хэрэгжилтэд хяналт тавих үүрэг бүхий орон тооны бус зөвлөлийг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдаар ахлуулж, бүх яамдын төрийн нарийн бичгийн дарга, агентлагийн дарга, иргэний нийгмийн төлөөллийг оролцуулан байгуулсан.

Энэхүү тайланг бичихэд шаардлагатай мэдээллийг холбогдох төр, төрийн бус байгууллага, зорилтот бүлгүүдээс цуглуулж, мэргэжилтнүүдтэй фокус бүлгийн ярилцлагууд хийж, цугларсан мэдээллүүдээ нягтлан шалгасны үндсэн дээр бэлтгэсэн.

Орон нутаг дахь гэр бүлийн хүчирхийллийн бодит нөхцөл байдал, тулгамдаж буй асуудлыг тодруулах зорилгоор Өвөрхангай, Дархан-Уул, Хөвсгөл, Өмнөговь, Баянхонгор, Хэнтий, Баян-Өлгий зэрэг 7 аймгийн 111 мэргэжилтнүүдийг хамруулсан фокус бүлгийн ярилцлага хийлээ.

Хохирогч, зорилтот бүлгийнхэнд тулгамдаж буй асуудлыг тодруулах зорилгоор 50 хүнийг хамруулсан 3 удаагийн фокус бүлгийн ярилцлага зохион байгууллаа.

Үүний дараа талангийн төслийг холбогдох талуудаар хэлэлцүүлж санал, зөвлөмжийг нь тусгасан болно.

Амжилт:

-Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийг эрүүгийн эрх зүйн шинэчлэлийн багц хуулиудтай үялдуулан боловсруулж, баталснаар эрх зүйн цогц орчин бүрдсэн.

-Мөн гэр бүлийн хүчирхийллийг зөрчил болон гэмт хэрэгт тооцон хуульчилж, зөрчил үйлдвэл Зөрчлийн тухай хуулиар 7-30 хоног баривчлах шийтгэл оногдуулж, зан үйлд нөлөөлөх албадан сургалтад хамруулахⁱ, харин гэмт хэрэг үйлдвэл зургаан сараас нэг жил хүртэл хугацаагаар зорчих эрхийг хязгаарлах, эсхүл мөн хугацаагаар хорих ял ногдуулахⁱⁱ болсон.

-Заналхийлэхⁱⁱⁱ, мөрдөн мөшгих^{iv} үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцож, эрүүгийн хариуцлага хүлээлгэх болсон.

-Гэр бүлийн хамаарал бүхий харилцаатай хүнийг хүчиндвэл ял шийтгэлийг хүндрүүлж авч үзэхээр Эрүүгийн хуульд тусгасан^v.

-Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагааны явцад хүчирхийлэл үйлдэгчийг хохирогчийн ажиллаж, амьдардаг газар очих, уулзахыг хориглох, тодорхой газраар зорчихыг хориглох хязгаарлалтын арга хэмжээ^{vi} авах боломжтой болсон.

-Гэр бүлийн хүчирхийлэл, хүүхдийн эсрэг хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх дэд Зөвлөл байгуулагдсан.

-Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой нийт 33 журмыг яамдаас батлан гаргасан.

-Гэр бүлийн хүчирхийллийг илрүүлэх, таслан зогсоох, мөрдөн шалгах чиглэлээр хууль сахиулагч, хамтарсан багийн мэргэжилтнүүдийг сургасан.

-Олон улсын байгууллагуудын санхүүжилтээр гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн хохирогчдыг хамгаалах Нэг цэгийн үйлчилгээний төв (НЦҮТ)-үүд 7 аймаг, нийслэлийн 2 дүүрэгт байгуулагдсанаар улсын хэмжээнд нийт 14 хамгаалах байр, 14 НЦҮТ-тэй болсон. Монгол Улсын Засгийн газраас 700 сая төгрөгийн санхүүжилт гаргасан.

Тулгамдаж буй асуудал:

-Үндэсний статистикийн хорооноос 2017 онд хийсэн "Монголын эмэгтэйчүүдийн амьдралын туршлага"-ын судалгаагаар Монгол Улсад гурван эмэгтэй тутмын нэг нь бие махбодын, арван эмэгтэй тутмын дөрөв нь сэтгэл санааны хүчирхийлэлд өртөж байна^{vii}.

-Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас хохирогч хүнд гэмтэх, амиа алдах болон хүүхэд хохирсон хэрэг өсөх хандлагатай байна. Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгыг баталснаас хойш 2 жилийн хугацаанд гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас 15 хүн амиа алдсан байна^{viii}.

-Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийг шинэчлэн баталсантай холбогдуулан хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллах санхүүжилтийг төсөвт тусгайлан батлаагүй байна.

-Олон улсын байгууллагын төсөл, зарим орон нутгийн санаачилгын хүрээнд байгуулагдсан нэг цэгийн үйлчилгээний төв, хамгаалах байрууд нь санхүүжилтийн эх үүсвэргүйн улмаас тогтвортой үйл ажиллагаа явуулж чадахгүй байна.

-Гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, хууль тогтоомжийг сурталчлах, олон нийтийн хандлагыг өөрчлөх, мэргэжилтнүүдийг сургах, чадавхижуулах, хохирогчид үзүүлэх чиглэлээр салбар хоорондын хамтын ажиллагаа сул, уялдаа холбоо муутай байна.

-Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулиар үүрэг хүлээсэн цагдаа, эмч, багш, нийгмийн ажилтан зэрэг мэргэжилтнүүдэд зориулсан сургалтыг нэгдсэн хөтөлбөр, агуулгаар, тодорхой давтамжтай явуулахгүй байгаагаас мэргэжилтнүүд гэр бүлийн хүчирхийллийн тохиолдолд үр дүнтэй хариу үйлдэл үзүүлж чадахгүй байна.

-Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах чиг үүрэг бүхий төрийн алба хаагч, мэргэжилтнүүдийг чадавхижуулах, тогтвортой ажиллах нөхцөлийг нь хангах, орон тоог нэмэгдүүлэх хэрэгцээ шаардлага байсаар байна. Цагдаагийн байгууллагад тогтоосон жишиг норматив мөрдөгдөхгүй байгаагаас 4,585 орон тоо дутуу ажиллаж байгаа^{ix} ч Монгол Улс Олон улсын валютын сангийн Өргөтгөсөн хөтөлбөрт хамрагдсантай холбоотой орон тоо нэмэх боломж хязгаарлагдмал хэвээр байна.

Орон нутагт цагдаа, мэргэжлийн нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйч дутмаг, мэргэжилтнүүд байнга солигдож байгаа нь гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй үр дүнтэй тэмцэхэд хүндрэл учруулж байна. Зарим сумдад мэргэжлийн нийгмийн ажилтан байхгүй байна.

Мэргэжилтнүүд тогтвортой ажилладаггүй, сонгуулийн дараа байнга солигддог учир хуулийг хэрэгжүүлэхэд хүндрэлтэй байна.

UPR тайлан бэлтгэх хүрээнд Өмнөговь, Дорнод, Хөвсгөл, Хэнтий аймагт хийсэн фокус бүлгийн ярилцлагын тэмдэглэлээс, 2019 оны 6 сар

-Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдээд баривчлах шийтгэл хүлээсэн этгээдэд зан үйлд нөлөөлөх албадан сургалтыг цагдаа, шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага хариуцахаар заасан боловч орон нутагт сургалт явуулах мэргэжлийн багш, сургалтын анги танхим, хэрэглэгдэхүүн, багш нарт олгох зардал шийдэгдээгүй байна^x.

Зөвлөмж:

1. Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийг хэрэгжүүлэх, хохирогчид үзүүлэх үйлчилгээний зардлыг улсын төсөвт тусгайлан суулгаж батлах, тухайлбал: Нэг цэгийн үйлчилгээний төв, Хамгаалах байруудын санхүүжилтийн асуудлыг шийдэх, дутагдалтай байгаа хүний нөөц, шаардлагатай тоног төхөөрөмж, техник хангамжийн асуудлыг шийдэх;
2. Гэр бүлийн хүчирхийлэлээс урьдчилан сэргийлэх, хүчирхийллийг үл тэвчих хандлагыг төлөвшүүлэхэд чиглэсэн ажлуудыг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх;
3. Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх чиглэлээр салбар хоорондын уялдаа холбоо, хамтын ажиллагааг сайжруулах;
4. Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулиар үүрэг хүлээсэн цагдаа, эмч, багш, нийгмийн ажилтан зэрэг мэргэжилтнүүдэд зориулсан сургалтыг нэгдсэн хөтөлбөр, агуулгаар, тодорхой давтамжтай явуулах;
5. Хүчирхийлэл үйлдэгчийн зан үйлд нөлөөлөх албадан сургалтыг үр дүнтэй явуулах зардлыг шийдвэрлэх, зохион байгуулалтын арга хэмжээ авах.

Боловсруулсан, Н.Арвинтариа

Хүчирхийллийн эсрэг үндэсний төв , 2019-9-09

ⁱЗөрчлийн тухай хуулийн 5.4 дүгээр зүйл. (Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хууль тогтоомж зөрчих)

ⁱⁱЭрүүгийн хуулийн 11.7 дугаар зүйл. (Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх)

ⁱⁱⁱЭрүүгийн хуулийн 13.5 дугаар зүйл. (Заналхийлэх)

^{iv}Эрүүгийн хуулийн 13.12 дугаар зүйл (Хууль бусаар мөрдөн мөшгих)

^vЭрүүгийн хуулийн 12.1 дүгээр зүйлийн 2.3 дугаар зүйл (Гэр бүлийн хамаарал бүхий хүнийг хүчиндэх)

^{vi}Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 14.5 дугаар зүйл. (Хязгаарлалт тогтоох таслан сэргийлэх арга хэмжээ)

^{vii}Жендэрт суурилсан хүчирхийллийн судалгааны тайлан, Үндэсний статистикийн хороо, 2017 он,

^{viii}Монгол Улс дахь гэмт хэргийн цагаан ном, ГХУСА33, 2017 он

^{ix}Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулиар цагдаагийн алба хаагчид хүлээлгэсэн хэрэгжилт, Мониторингийн тайлан, 2018 он, ХЭҮТ

^xГэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулиар цагдаагийн алба хаагчид хүлээлгэсэн хэрэгжилт, Мониторингийн тайлан, 2018 он, ХЭҮТ